

DET KONGELIGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0030 OSLO

Deres ref	Vår ref	Dato
14/6199	14/2158-	24.3.2015

Svar på høring - NOU 2014:14 Fagskolen - et attraktivt utdanningsvalg

Det vises til høringsbrev mottatt 19.12.2014 om NOU 2014:14 Fagskolen - et attraktivt utdanningsvalg.

Høringsuttalelsen er så langt som mulig organisert etter utvalgets samlede liste over tiltak i kapittel 11.10, med utfyllende generelle kommentarer til slutt. Punktene som er kommentert er gjengitt i kursiv med Landbruks- og matdepartementets (LMD) kommentar under hvert punkt.

Staten bør:

1. strekpunkt

Gi akkrediterte fagskoler myndighet til å fastsette nærmere bestemmelser om opptaksgrunnlag, herunder krav til generell studiekompetanse eller fag-/svennebrev i tillegg til realkompetansevurderinger. Fagskoler med godkjente utdanningstilbud bør forholde seg til gjeldende opptaksregler.

Programområdene Vg3 Agronom og Vg3 Gartner er i dag en av få utdanninger i videregående opplæring som gir yrkeskompetanse etter 3 år i videregående skole. På anmodning fra LMD gjennomfører Kunnskapsdepartementet v/Utdanningsdirektoratet en forsøksordning med 2+2-løp som gir fagbrev i 5 fylker. Fullført og bestått 3-årig landbruks- eller gartnerutdanning med yrkeskompetanse gir grunnlag for opptak til relevante fagskoler. Dette er et sentralt punkt i markedsføring av fagskoler som alternativ utdanningsvei.

Det er viktig at det gis gode retningslinjer for realkompetansevurderinger. Landbruk er en allsidig næring og det kan derfor være ulik tilnærming til et realkompetansekrav.

Postadresse Postboks 8007 Dep 0030 Oslo postmottak@lmd.dep.no	Besøksadresse Teatergata 9 www.lmd.dep.no	Telefon* 22 24 90 90 Org no. 972 417 874	Avdeling for forskning, innovasjon og regionalpolitikk	Saksbehandler Knut Henrik Hvithammer 22249265
--	---	---	--	--

LMD er opptatt av at opptakskravene sikrer kvaliteten på studentene som skal tas opp på de forskjellige fagskolene, samtidig som opptakskravene må være fleksible.

LMD mener at ved fagskoler skal generelle og prinsipielle krav til opptak ligge til grunn for opptak. LMD har imidlertid betenkeligheter med å legge opptakene til et felles opptakskontor. Næringenes behov for fagskolekompetanse gjenspeiles i fagskoletilbudene regionalt, og opptakene bør derfor skje nærmest mulig fagskolene.

3. strekpunkt

Foreta en gjennomgang av fagskoleloven og studentsamskipnadsloven for å styrke studentenes rettigheter, herunder vurdere å innføre rett og plikt til medlemskap for fagskoler i studentsamskipnader.

LMD mener at obligatorisk medlemskap i studentsamskipnad bør vurderes ut fra nytte/kostnad. Særlig gjelder det for de små fagskolene som vil kunne oppleve dette som særlig byrdefullt. Mange av fagskolestudentene på de landbruksrelaterte fagskolene er også godt voksne personer som ikke har samme behov for utenomfaglig nettverk og sosiale tilbud som yngre studenter.

7.strekpunkt

Vurdere endringer i lov og forskrift for å beskytte grader for fagskolekandidatene, herunder vurdere om to års fagskoleutdanning skal gi graden fagskolekandidat.

LMD mener det er hensiktsmessig å synliggjøre hvilken tittel man har, men vi ser et behov for at det finnes en bedre definisjon innenfor spesifikke fagområder. Det nystartede fagskoletilbudet i planteproduksjon og driftsledelse ved Hvam vgs/Fagskolen Innlandet har fått godkjent tittelen agrotekniker. Dette er en anerkjent tittel i landbruket. Før høgskolereformen på 90-tallet var det jord- og skogbruksutdanning på fagskolenivå som ga tittelen agrotekniker og skogtekniker. Tittelen er viktig med tanke på utdanningens status og for synliggjøring av fagskoleutdanningen.

8.strekpunkt

Bevilge midler til samarbeidsprosjekter for utvikling av overgangsordninger mellom fagskoler og UH-institusjoner.

LMD ser på fagskoleutdanningen som en egen utdanning av høyt kvalifiserte fagpersoner til yrker som krever spesialisert fagkompetanse. Det skal først og fremst være et selvstendig utdanningstilbud som videreutdanning etter fullført videregående opplæring, og et alternativ til høgscole- universitetsutdanning. Kandidater med både fagskole og høgscole-/universitetsutdanning vil imidlertid være ettertraktede fagpersoner. Overgangsordninger, konverteringsordninger for fagskolepoeng til studiepoeng og muligheter for tilleggspoeng ved opptak til høgscole- og universitetsutdanning vil derfor være en fordel.

10.strekpunkt

Ta initiativ til endringer i fagskoleloven slik at fagskolen utsteder vitnemål om fullført utdanning.

LMD mener dette er viktig. Fagskoleutdanning kan tas i korte moduler, og fullførte fagskoleutdanninger må kunne dokumenteres med et formelt vitnemål. Det vil heve fagskoleutdanningens status og anseelse i samfunnet, og det vil motivere flere til å fullføre.

11.strekpunkt

Sørge for at fagskolene har tilstrekkelige rammebetingelser til å kunne tilby fleksible utdanningstilbud, herunder nettbasert utdanning.

LMD er opptatt av at fagskoleutdanning kan gjennomføres i et fleksibelt løp. Fagskole kan være et attraktivt utdanningsvalg for næringsdrivende bønder. Overtakelse av landbrukseiendom skjer ofte i alderen 35-45 år. Fagskoleutdanning i forbindelse med overtakelse av landbrukseiendom er da aktuelt som deltidsstudie ved siden av annen jobb. Heltidsstudier med ½ -2 års varighet er ofte et dårlig alternativ for disse. Gode nettbaserte og/eller nettbaserte studietilbud som kan gjennomføres på deltid er viktig for fagskoleutdanning i landbruksrelaterte fag.

12.strekpunkt

Øke sin innsats for å synliggjøre fagskolen som en attraktiv karrierevei.

LMD støtter dette. For å øke søkningen og utvikle fagskoler i landbruksrelaterte fag er det viktig å synliggjøre hvilke kvalifikasjoner som oppnås og mulige karriereveier. Fagskoleutdanning må gjøres mer synlig både for potensielle studenter og aktuelle arbeidsgivere.

13.strekpunkt

Igangsette en prosess med det formål å overføre eierskapet av de offentlige fagskolene fra fylkeskommunene til staten. Fagskolene bør organiseres som statlige forvaltningsorganer med særskilte fullmakter.

Fagskoler i landbruksrelaterte fag er små og sårbare. Oppstart av nye tilbud som det er regionale behov for er ofte krevende for fylkeskommunene. Det vil skape mer forutsigbarhet dersom staten overtar eierskapet for de fylkeskommunale fagskolene, og at staten også overtar finansiering av de private fagskolene. Det enkelte fagskoletilbud er landsdekkende tilbud, og nye satsinger på fagskoler kan da sees på i en helhetlig sammenheng og dimensjonering ved statlig eierskap.

14.strekpunkt

Igangsette en prosess som skal lede til å redusere antallet fagskoler for å skape robuste fagmiljøer og styrke kvaliteten. Tallet på offentlige fagskoler bør anslagsvis reduseres til mellom fem og ni.

Fagmiljøene som tilbyr fagskoleutdanning i landbruksrelaterte fag er små og sårbare. Det vil være behov for samarbeid med beslektede fagskolemiljø. Slik sett er antallet organisasjoner som tilbyr fagskole ikke så viktig for LMD, så lenge man oppnår et system av høy kvalitet. Det er viktig at det opprettholdes regionale studiesteder som dekker regionale behov for fagskoler. Det vil da være fornuftig å organisere fagskolene etter beslektede fagområder, framfor en geografisk inndeling.

15.strekpunkt

Gjennomføre lov- og regelverksendringer med sikte på å innføre institusjonsakkreditering etter bestemte kriterier for fagskolene. En slik godkjenning skal være en forutsetning for å kunne kalle seg akkreditert fagskole. Akkrediterte fagskoler kan selv opprette utdanninger innenfor de økonomiske rammene myndighetene setter. – utforme vilkårene for å oppnå akkreditering slik at også de private fagskolene stimuleres til å utvikle robuste enheter. – delegere akkrediteringsmyndigheten til NOKUT

Det er viktig at det etableres effektive akkrediteringsordninger som sikrer kvalitet på fagskoleutdanningen. For små fagskolemiljø er det en krevende prosess å planlegge og starte opp en ny fagskoleutdanning. Det er viktig at denne prosessen går raskt og effektivt.

22.og 23. strekpunkt

Sette ut på oppdrag en ekstern evaluering av Nasjonalt fagskoleråd.

Revidere mandat og sammensetning av Nasjonalt fagskoleråd med det mål at rådet kan ta et større ansvar for å sammenstille arbeidslivets behov for fagskolekompetanse, og ellers styrke rådets bidrag til politikktviklingen på fagskolefeltet.

LMD mener det er viktig å evaluere Nasjonalt fagskoleråd. Sammen med de enkelte fagskolerådene for de ulike utdanningene vil de være viktige for å sikre kvalitet, og at fagskoleutdanningen er relevant for det arbeidslivet kandidatene skal rekrutteres til. LMD er observatør i Nasjonalt utvalg for grønn fagskoleutdanning (omtalt som NUFL i kap. 4.4.3).

30.stekpunkt

Bevilge midler til å styrke kunnskapsgrunnlaget om fagskolen gjennom økt forskningsinnsats. LMD har i 2014 finansiert en kartlegging av samfunnets behov for fagskoler i landbruket. Kartleggingen ble gjennomført av Østlandsforskning i samarbeid med NIFU og TFoU (ØF-rapport 5/2014). Rapporten vil være viktig i det videre arbeid med fagskoler i landbruket og tilgrensende fag.

32.strekpunkt

Sørge for at en ny finansieringsordning for fagskoler bygger på prinsippet om reell kostnadsdekning for fagskoleutdanning, og foreta en grundig kartlegging av kostnadene knyttet til drift og utvikling av forskjellige typer fagskoleutdanninger.

LMD mener det er viktig at regelverket er fleksibelt i forhold til hvilke krav som stilles til eierskap, samt til organiseringen av eierskap. Vi mener at samme finansieringsmodell må gjelde uavhengig av eierskap. Vi finner det ikke naturlig at samme organ både er eier og skal fordele finansieringen innefor samme geografiske område. LMD mener også at det bør være en begrenset mulighet for eiere å ta ut utbytte dersom organisasjonen mottar offentlig støtte.

Fagskolene bør:

Øke sin innsats for å synliggjøre fagskolen som en attraktiv karrierevei.

Det er en svært viktig oppgave å synliggjøre mulige karriereveier og hvilken kompetanse som oppnås gjennom fagskoleutdanning. Denne typen utdanning er lite kjent i samfunnet, og den

forveksles ofte med fagbrev. Gjennom å vise de gode eksemplene på fagskolekandidater som har lyktes i arbeidslivet, vil statusen til fagskolene heves.

Partene i arbeidslivet, arbeidslivets organisasjoner og avtagende arbeidsliv bør:

LMD har ingen kommentarer til punktene under dette avsnittet. Partene i arbeidslivet, arbeidslivets organisasjoner og avtagende arbeidsliv er viktige aktører som kan formidle næringsenes behov og bidra sterkt til at fagskolestudiene blir relevante for arbeidslivet.

Det er viktig for LMD i denne sammenheng å formidle at landbruksnæringen skiller seg ut fra øvrige deler av arbeidslivet. Landbruket i Norge har svært variert bruksstruktur og organisering. De fleste yrkesutøvere i landbruket er selvstendig næringsdrivende i enkeltmanns- eller familiebedrifter.

De fleste som har hovedinntekt eller biinntekt fra landbrukseiendommer er ikke medlemmer av en arbeidsgiver- eller arbeidstakerorganisasjon, men organisert i interesseorganisasjoner eller faglag som Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Norges Skogeierforbund m.fl. Disse organisasjonene representerer mange tusen årsverk i landbruket, og driver næringspolitikk der utdanning og rekruttering av rett kompetanse til næringen er sentralt. Yrkesaktive bønder oppfatter sine faglag/interesseorganisasjoner som sine talerør når det gjelder behov for kompetanse og utdanningstilbud.

Det er derfor viktig at landbrukets organisasjoner kommer inn under begrepet ”arbeidslivets organisasjoner” i sammenheng med landbruksrelaterte fagskoler.

Universiteter og høyskoler bør:

Gjøre grundigere vurderinger om innpass av fagskoleutdanning i høyere utdanning basert på de ulike utdanningenes samlede læringsutbytte.

Vi viser til kommentar ovenfor om at fagskoleutdanning må først og fremst være en selvstendig tertiærutdanning av fagpersoner som den enkelte sektor har behov for. Fleksible overgangsordninger og muligheter for tilleggspoeng ved opptak til høyskole/universitet for fullført relevant fagskoleutdanning bør vurderes.

Generelle kommentarer:

LMD mener det er nyttig med gjennomgangen av fagskoleutdanningen utvalget har gjort. LMD ønsker å bli involvert i den varslede oppfølgingen av fagskoleutvalgets utredning med en Melding til Stortinget. Landbruket er en kompetansekrevene næring og har spesielle behov for utdanning. Fagutdanningen til landbruket ligger på videregående nivå, og utdanner i all hovedsak fagarbeidere som skal inn i et ansettelsesforhold. De fleste næringsutøvere som bønder, skogeiere eller gartnere er i praksis ledere av en liten eller mellomstor bedrift som krever kompetanse utover videregående nivå. Her kan en fagskoleutdanning være et relevant alternativ. Det vil også være behov for fagskolekandidater i landbruksrelaterte fag til ledelse, rådgivning, undervisning og forvaltning i funksjoner tilknyttet landbruket.

NOU 2014:14 reiser mange viktige spørsmål. Vi ser behov for en normering av fagskolen, samtidig er det viktig at vi ikke mister små utdanningsnisjer som er viktig for vår næring.

Østlandsforskning m.fl. har på oppdrag fra LMD gjennomført en kartlegging av samfunnets behov for fagskoler (ØF-rapport 5/2014). Denne viser en oversikt over eksisterende og planlagte fagskoletilbud i landbruket. Fagskoletilbudet slik det framstår i dag er basert på den regionale spesialiseringen av jordbruksproduksjon, med tilbud innen husdyrproduksjon i Sør-Trøndelag og i Østfold, planteproduksjon (korn, potet) på Østlandets flatbygder og fjellandbruk (sau, geit, reiseliv) i Østlandets dal- og fjellbygder. Gartnæringsnæringen har ønske om et fagskoletilbud for å utdanne driftsledere innen varehandel av grøntprodukter, produksjon av frukt, bær, grønnsaker, blomster og hageservice.

Etter- og videreutdanning er generelt etterspurt i landbruket. Det er viktig at det er fleksible tilbud, gjerne modulbasert som kan gjennomføres som nett- og eller samlingsbasert utdanning. Undersøkelser har vist at det er en sammenheng mellom utdanningsnivå og lønnsomhet for næringsdrivende i landbruket. Det er derfor viktig med fagskoletilbud av god kvalitet, riktig dimensjonert med moduler både i jordbruksfag (agronomi), skogbruk, utmarksnæring og økonomi/ledelse.

LMD er ansvarlig for regleverk knyttet til dyrevelferd og dyrehelse. Her utkrystalliserer det seg kompetansekrav som ikke nødvendigvis fremmes av næringen selv, men som allikevel er viktige med tanke på samfunnsansvar og kvalitetssikring av næringens tilbud.

LMD jobber for tiltak som styrker næringsutvikling med hest, og å bidra til at lovverket knyttet til hest blir hensiktsmessig og forutsigbart. Stiftelsen Norsk Hestesenter (NHS) mottar driftsstøtte fra totalisatormidler. Det er Landbruks- og matdepartementet som fastsetter omfanget av støtten. NHS er alene i Norge om å utdanne travtrenere og ridelærere. Både ridelærer-, travtrener- og galopptrenerutdanningen er godkjent som fagskoleutdanning av NOKUT. LMD ser betydningen av at disse utdanningstilbudene opprettholdes, og at det også kan være andre kompetansebehov knyttet til hest der NHS kan være tilbyder. Herunder vil det være ønskelig at det finnes tiltak som sikrer nærmere definert kompetanse om dyrevelferd.

Med hilsen

Wenche Østrem (e.f.)
avdelingsdirektør

Knut Henrik Hvithammer
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

